

แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

The Development Guidelines for Khaen Accompaniment in Khap
Performing Arts in Lao PDR.

พลลภ เพียรชนะ* ทินกร อัดไพบูลย์ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง

Phanlop Phianchana, Tinnakorn Attapaiboon, Sithisak Champadaeng

สาขาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Music, Mahasarakham University

E-mail: 2406chayapol@gmail.com

Received: February 27, 2019

Revised: May 21, 2019

Accepted: May 23, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2. เพื่อศึกษาหลักวิธีการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการศึกษาพบว่า การเป่าแคนประกอบการขับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 1. มีการพัฒนาจากการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และศาสนาซึ่งจะใช้แสดงในงานบุญประเพณีเป่าประกอบการอ่านหนังสือผูก 2. หลักวิธีการเป่าแคนประกอบขับมี 2 วิธีคือ หลักวิธีการใช้ลมสั้นลมยาว และ หลักวิธีการใช้นิ้วคู่ นิ้วเดียว และนิ้วผสม 3. แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มี 2 แนวทาง คือ แนวทางพัฒนาแบบไม่เป็นการและแนวทางการพัฒนาที่เป็นทางการ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา การเป่าแคน การขับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the historical background of Khaen in accompaniment in Khab performing arts in Lao PDR., 2) to study the principle instructions for Khaen accompaniment in Khab performing arts in Lao PDR. and 3) to examine the development guidelines for Khaen accompaniment in Khab performing arts in Laos PDR. This qualitative research was conducted by collecting the data both documentary and field trip studies from observation, interview, and focus group conversation in Lao PDR.

The results of the research revealed that Khaen accompaniment in Khab performing art in Lao PDR is a performance developed from the way of life, value, belief and religion. The principle instructions for Khaen accompaniment in Khab performing arts in Lao PDR is normally performed in merit making and traditional ceremonies and accompanied in Nang Sue Pook (traditional reading) Blowing method of bamboo mouth organ assemble Khab guem, Chiang Khwang and Khab Sang Nue, There are 2 methods: principles of short wind Long wind and principles of how to use double fingers, single fingers and mixed fingers The development guidelines for Khaen accompaniment in Khab performing arts in Laos PDR can be categorized into official and unofficial aspects.

Keywords: development guidelines, Khaen performing, Khab performing art, Lao PDR.

บทนำ

ลุ่มน้ำโขง นับเป็นแหล่งอารยธรรมทางดนตรีที่เก่าแก่และสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลาแสนปีแห่งเครื่องดนตรี “แคน” เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่มีลิ้นซึ่งพบได้ตามกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ แม้กระทั่งในประเทศต่าง ๆ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ลักษณะของเสียงคล้ายแอดคอร์ดเตียนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากล (Walm, 1974) หรือมีผู้สร้างแคนขึ้นมาจากการเลียนเสียงให้เหมือน นกการเวก ซึ่งเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมา และ “แคน” ถือเป็นเครื่องดนตรีที่เป็น อมตะของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาเป็นเวลายาวนาน

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นประเทศที่มีความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี การดำรงชีวิต มีประชากรที่มีความหลากหลายมากกว่า 50 ชนเผ่า การดำรงชีวิตของผู้คนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้นมีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับดนตรี การขับร้อง การฟ้อนรำ ซึ่งอยู่คู่กับพิธีกรรมต่างๆในสังคมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พื้นฐานของศิลปวัฒนธรรมดนตรีที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมชนเผ่าที่มีภาษาพูด ฮีต-คอง วัฒนธรรม ความรู้ร่ายทางธรรมชาติ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการประดิษฐ์ คิด แต่งวรรณกรรม พร้อมการขับ ลำ เเซ็ง โดยใช้แคนเป็นหลักในการบรรเลงดนตรีประกอบ (บัวแก้ว จะเลินลั้งสี, 2536)

ประเพณีที่เกี่ยวกับการขับ ถือว่ามีความเกี่ยวข้องกับงานบุญ ตามความเชื่อของประชากรใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งถือว่าการทำบุญจะต้องเอาเพลงขับมาฉลองการทำบุญด้วยเพื่อ แสดงออกถึงความรักและสามัคคีซึ่งกันและกันระหว่างญาติพี่น้อง โดยเฉพาะพื้นที่ทางด้านลาวเหนือ หากขาดการขับ หรือเพลงขับ มาขับกล่อมในงานจะเหมือนว่างานนั้นขาดชีวิตชีวาและเงิบเหงา ดังนั้น จึง ถือได้ว่าการขับเป็นพื้นฐานแห่งความบันเทิงใจของประชาชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเหนือ อย่างสิ้นเชิง (กงเดือน เนตตะวง, 2545) การขับนอกจากจะมีความสุขสนุกสนานแล้ว ยังเป็นการปกป้อง รักษา มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เสียงแคนที่ประสานเสียงใส่การขับ หรือลำพื้นเมืองซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาและปราชญ์พื้นเมือง (ทองคำ อ่อนมนะนีสอน, 2541)

ปัจจุบันแคนกำลังได้รับผลกระทบจากความนิยมเครื่องดนตรีตะวันตกที่เข้ามาแทนที่วัฒนธรรม ท้องถิ่น การพ่อนการขับจ๋ม ขับเซียงขวาง และการขับซำเหนือกำลังจะได้รับผลกระทบจากอารยธรรม ตะวันตกที่เริ่มเข้ามาแพร่กระจายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การให้ความสำคัญในการ อนุรักษ์ เก็บรักษามรดกที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งจะเป็นการศึกษา ความเป็นมาและหลักวิธีการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็น ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในทางวิชาการด้านดนตรีวิทยาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว
2. เพื่อศึกษาหลักวิธีการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบ สัมภาษณ์ 2 แบบ คือ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับ ความมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวทางพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตลอดถึง ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ ทำการศึกษา โดยค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ งานวิจัย ปรินทิพนิพนธ์ ภาคนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ต และวีดิทัศน์

2.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการวิจัยโดยวิธีการ สัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกต ทั้ง แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการ บันทึกรวบรวมจากข้อมูลภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลออกตามประเด็นความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อม แก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผล ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มาไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบแบบสาม เสา (Triangulation) หากมีข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ความเป็นมาของการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

“แคน”เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของประชากรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความเป็นมาของการเป่าแคนประกอบการขับ ที่เริ่มต้นจากวิถีชีวิตที่ใช้แรงงานในการทำงานภาคการเกษตร หรือรับจ้าง หลังจากเสร็จภารกิจในการทำงาน การเป่าแคนเพื่อขับกล่อมสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่ช่วยให้ จิตใจเบิกบาน ซึ่งผู้ที่สามารถเป่าแคนได้นั้นจะถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็กที่เริ่มจะช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ใหญ่จะ ทำแคน(แคนหก) เพื่อให้เป็นของเล่นประจำตัวเด็ก ๆ เหล่านั้น จนกลายเป็นทักษะและความเข้าใจในการเป่า ตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อเติบโตขึ้นชายหนุ่มเหล่านั้นก็มักจะใช้แคนเป็นสื่อในการหาคู่ครองกับหญิงสาวที่ตนเอง หมายปอง “แคน” ยังมีความสัมพันธ์กับทางด้านวัฒนธรรมและศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ อักษร ธรรมมาผสมผสานกับภาษาลาวเดิม พัฒนามาเป็นการอ่านหนังสือเป็นเสียงขับจืม ขับเซียงขวางและขับชำ เหนือ

ภาพที่ 1 ภาพแคนหกในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ที่มา : พัลลภ เพียรชนะ, 2561

หลักวิธีการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

หลักและวิธีการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เริ่มต้นจากการใช้ลมสั้นและลมยาว โดยการขึ้นต้นเสียงแคนจะใช้ลมสั้นสลับกับลมยาว ใช้นิ้วคู้ นิ้วเดียว และนิ้วผสมในการเป่าแคนประกอบการขับ ซึ่งการขับเซียงขวางจะใช้ลมสั้น และจะใช้ลมยาวในวรรคสุดท้ายของการขับ การขับเซียงขวางมีความเร็วปานกลาง การขับจิมหมอแคนจะต้องฟังทำนองขับจิมจากหมอขับเป็นหลักและหมอขับจะต้องรักษามาตรฐานของเสียงขับจิมให้ตรงกับเสียงแคน การขับซำเหนือจะใช้แคนเจ็ดเป่าประกอบการขับ จะมีการขึ้นต้นเสียงแคน เพื่อให้หมอขับได้เทียบเสียงขับให้ตรงกับหมอแคน

ภาพที่ 2 แคนเจ็ดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ที่มา: พัลลภ เพียรชนะ, 2561

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีศาสนา ประเพณี ความเชื่อ และภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลปะการแสดงด้านการขับ มี “แคน” เป็นเครื่องดนตรีที่โดดเด่นและเป็นเครื่องดนตรีประจำชาติ ส่วนศิลปะการแสดงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เป็นการขับนั้น การขับอยู่ในแขวง เวียงจันทน์ไปทางตอนเหนือ ได้แก่ การขับจิมอยู่บริเวณแม่น้ำจิมทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของแขวงเวียงจันทน์ การขับข่าเหนืออยู่บ้านข่าเหนือ แขวงหัวพัน และการขับเซียงขวางอยู่ในแขวงเซียง ขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การเป่าแคนประกอบการขับมีลักษณะทำนอง ดัง ภาพประกอบ ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ตัวอย่างโน้ตสากลการเป่าแคนประกอบการขับจิมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 ที่มา: พัลลภ เพ็ชรชนะ, 2561

ภาพที่ 4 ตัวอย่างโน้ตสากลการเป่าแคนประกอบการขับเซียงขวางในสาธารณรัฐประชาธิปไตย
 ประชาชนลาว
 ที่มา: พัลลภ เพ็ชรชนะ, 2561

ภาพที่ 5 ตัวอย่างโน้ตสากลการเป่าแคนประกอบการขับซ้ำเหนือในสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว
ที่มา: พัลลภ เพียรชนะ, 2561

จากลายแคนทั้ง 3 ลาย ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปแบบของโน้ตสากลนั้น การเป่าแคนประกอบการขับซ้ำมี และขับซ้ำเหนือมีรูปแบบคล้ายคลึงกันซึ่งจะมีการล้อกับทำนองหลักของการขับเป็นระยะ ส่วนการขับเสียง ขวางจะใช้แคนเป่าประกอบการขับเท่านั้น

แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว พบว่า “แคน” เป็นดนตรีพื้นบ้าน ใช้สำหรับการเป่าประกอบการขับทุกประเภท ตั้งแต่อดีต จนถึงการเป่าแคนประกอบหมอลำ มีเอกลักษณ์เป็นส่วนตัว รวมถึง ทำนอง จังหวะ ก็ฟังดูเรียบง่ายเข้ากับ การใช้ชีวิตประจำวันของประชากรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความกลมกล่อมลงตัวเมื่อเป่า ประกอบไปกับการขับที่มีความโดดเด่นในเรื่องของสุนทรียภาพ มีลักษณะและใช้ทักษะการเป่าที่เป็น ลักษณะการเก็บรายละเอียดพร้อมกับการขับของหมอลำโดยเสียงแคนจะเป็นตัวกำหนด ท่วงทำนอง และ จังหวะ ประกอบกับการขับทำให้เกิดอารมณ์ในการแสดงหมอลำให้เกิดความไพเราะมากยิ่งขึ้น

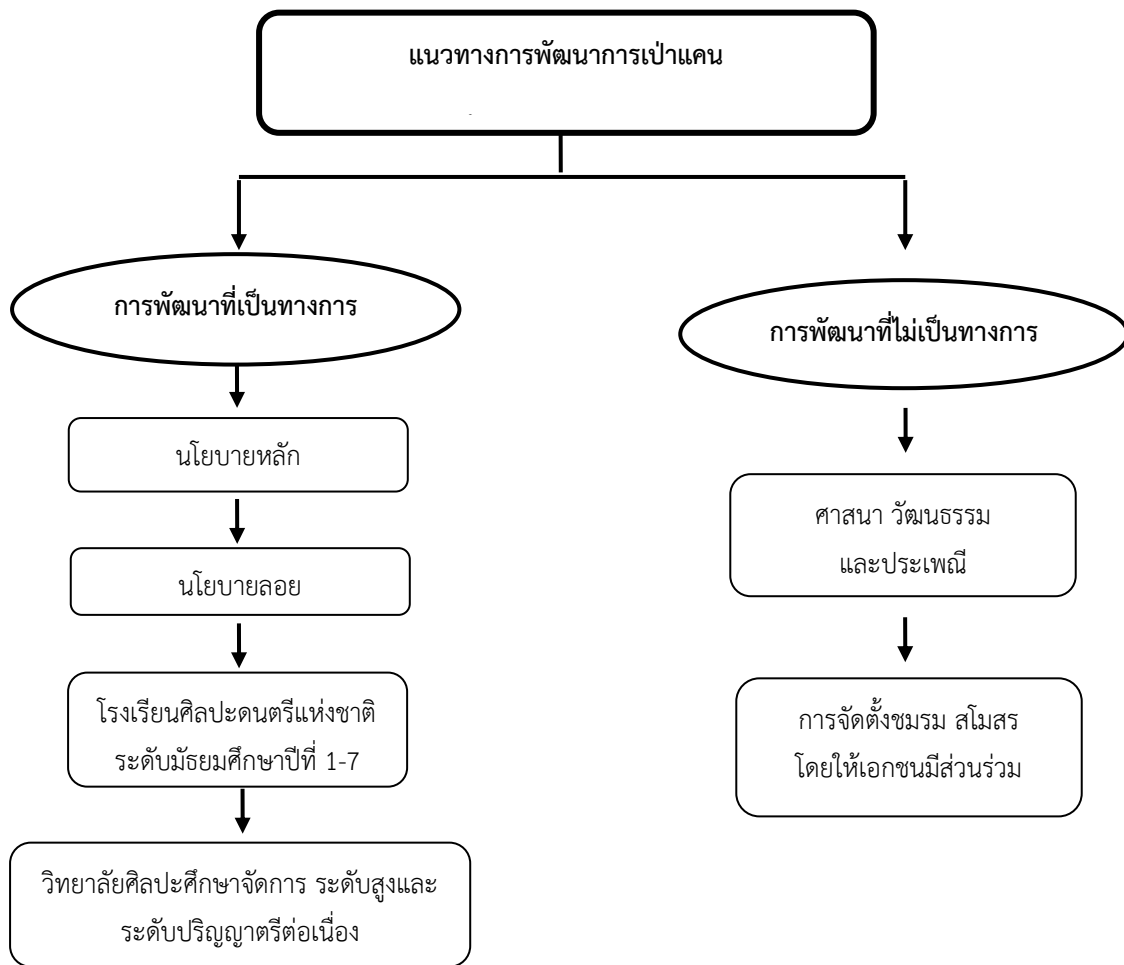
จากข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้รูปแบบแนวทางการพัฒนาการเป่าแคน ประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดย ผู้วิจัยสามารถแบ่งแนวทางการพัฒนาการเป่า แคนประกอบการขับได้ออกเป็น 2 แนวทาง คือแนวทางในการพัฒนาแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ โดยพัฒนาตามนโยบายการบริหารจัดการ เช่น การ สนับสนุนการแข่งขันในระดับท้องถิ่น การเผยแพร่การเป่าแคนประกอบการขับสู่สายตาชาวต่างประเทศด้วย วิธีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-7 โดยกำหนดเนื้อหาในการจัดการ เรียนการสอนดนตรีท้องถิ่น โดยนำเอาการเป่าแคนประกอบการขับมิมิ ขับเสียงขวาง และขับซ้ำเหนือกำหนด ไว้ในบทเรียน จนถึงการจัดการศึกษาในระดับสูงระดับปริญญาตรีต่อเนื่องเฉพาะทาง การเรียนการสอนดนตรี พื้นบ้านหรือดนตรีในท้องถิ่นผู้เรียนจะต้องเลือกเรียนเครื่องดนตรี “แคน” เป็นลำดับแรกแล้วจึงเลือกเรียน เครื่องดนตรีที่ตามถนัด ซึ่งรัฐบาลอาจจัดนโยบายลอย หรือนโยบายสำรอง เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ทางด้านดนตรีชั้น ซึ่งเป็นนโยบายที่ได้อาศัยงบประมาณที่รับการช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศหรือองค์กรอื่น ๆ ที่เข้ามาให้การสนับสนุนกิจการด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งงบประมาณเหล่านี้จะถูกนำมาบริหารจัดการเพื่อพัฒนาดนตรีในท้องถิ่น ต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาอย่างไม่เป็นทางการ คือ การพัฒนาตามความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม ฮีต คอง ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งอาจจะจัดตั้งเป็นกลุ่ม ชมรม สโมสรโดยองค์กรเอกชนเป็นกลไกหลักเพื่อดำเนินการเผยแพร่ นำไปใช้ในกิจกรรม งานบุญประเพณีต่างๆอย่างมีแบบแผน เพื่อพัฒนาเป็นโครงการรูปแบบการอนุรักษ์การเป่าแคนประกอบการขับจิม ชับเซียงขวางและการขับซำเหนือ เพื่อเสนอขอรับงบประมาณสนับสนุนจากแผนลอย ซึ่งอาจจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่มีโครงการสนับสนุนตามแผนบริหารจัดการทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการสรุปและสังเคราะห์แนวทางดังกล่าวและจัดทำเป็นแผนผังเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยสามารถแบ่งแนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับได้ออกเป็น 2 แนวทาง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แนวทางการพัฒนาแนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นความเป็นมาของการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความเป็นมาของการเป่าแคนประกอบการขับมีการพัฒนามาจากวิถีชีวิตและค่านิยมในสังคมที่มีวิถีชีวิตการทำงานใช้แรงงานหาเลี้ยงชีพ ความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานจึงใช้ “แคน” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใกล้ตัวและหาได้ง่ายซบกลม่อเพื่อคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน นอกจากการเป่าเป็นทำนองและ “แคน” สามารถพัฒนามาเป็นการเป่าประกอบการขับ จะเห็นได้ว่า “แคน” เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองที่แสนดี เมื่อผู้ฟังได้สัมผัสด้วยการฟังแล้วทำให้เกิดความรื่นรมย์ เกิดความสุข เป็นการก่อเกิดสุนทรียภาพและเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ของความรู้สึก อันเกิดจากความงามจากธรรมชาติและงานศิลปะ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าประโยชน์ของสุนทรียศาสตร์มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม 3 ด้าน คือ สุนทรียภาพก่อให้เกิดความสุขส่วนตัว สุนทรียภาพก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม และก่อให้เกิดการสร้างสรรคทางด้านศิลปกรรม (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2552) ด้านการพัฒนามาจากสังคม “แคน” ยังเป็นสื่อที่ใช้ในการหาคู่ครองของประชาชนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เสน่ห์ที่เกิดจากเสียงแคน ความสามารถของชายหนุ่มที่มีความสามารถในการเป่าแคนที่มีท่วงทำนองที่น่าฟังน่าหลงใหล ถือได้ว่า “แคน” เป็นสื่อทางใจชนิดหนึ่งที่สามารถใช้สื่อแทนภาษาพูดได้อย่างดีเยี่ยม

ประเด็นหลักวิธีการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หลักและวิธีการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เริ่มต้นจากการใช้ลมสั้นและลมยาว โดยการขึ้นต้นเสียงแคนจะใช้ลมสั้นสลับกับลมยาว ใช้นิ้วคู่ นิ้วเดียว และนิ้วผสมในการเป่าแคนประกอบการขับ ซึ่งการขับเชิงขวางจะใช้ลมสั้น และจะใช้ลมยาวในวรรคสุดท้ายของการขับ สอดคล้องกับ เจริญชัยชนไฟโรจน์ (2526) ได้กล่าวไว้ว่า เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการหมอลำหมู คือ แคน แต่ปัจจุบันหมอลำหมูส่วนมากจะใช้เครื่องเป่าสากลเข้ามาประกอบ ซึ่งเครื่องดนตรีฝรั่งเหล่านี้ น่าจะใช้สำหรับประกอบในวงดนตรีลูกทุ่งเสียมากกว่า การเป่าแคนส่วนมากใช้ลายใหญ่ซึ่งช้าและเศร้า และใช้ลายเตี้ยในการประกอบการฟ้อนรำหรือประกอบในช่วงสนุกสนาน

ประเด็นแนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง คือ แบบทางการ และแบบไม่เป็นทางการ 1) แนวทางที่เป็นแบบทางการ คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งเป็นไปตามนโยบายซึ่งอาจจะมีการจัดการแสดง หรือมีงบประมาณในการสนับสนุน ส่งเสริมการทำกิจกรรมด้านการเป่าแคนประกอบการขับ และการจัดทำหลักสูตรการเป่าแคนประกอบการขับลงไปโรงเรียนที่ส่งเสริมความสามารถทางด้านดนตรีโดยเฉพาะ เช่น โรงเรียนศิลปะดนตรีแห่งชาติ และวิทยาลัยศิลปะศึกษาจัดการ 2) แนวทางที่ไม่เป็นทางการ คือ การเน้นให้ภาคเอกชนจัดตั้งองค์กรที่สนับสนุน หรือดำเนินการในการดำเนินการกิจกรรมการเป่าแคนประกอบการขับ เช่น ชมรม สโมสร เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ โยธิน พลเขต (2557 : 230) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนาการเป่าแคนทั้งในระดับท้องถิ่นเริ่มจาก ชุมชน ไปถึงโรงเรียน มหาวิทยาลัย และในระดับที่สูงขึ้นเพื่ออนุรักษ์การเป่าแคนให้คงอยู่ต่อไป เริ่มตั้งแต่ระดับชุมชน ผู้ผลิตที่ควรหาวัสดุที่มีคุณภาพเพื่อให้เสียงที่ออกมาดีคุณภาพ ดูแลรักษาง่าย ระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัย

ควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน จัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมด้านการทำแคนเพื่อสร้างรายได้ ส่งเสริม
อบรมดนตรีพื้นบ้านในท้องถิ่น โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ สอนเทคนิคต่าง ๆ ทั้งการทำ
แคน การเป่าแคน และการอนุรักษ์แคนให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาแนวทางการเป่าแคนประกอบการขับ ในสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงความเป็นมา หลักวิธีการเป่าแคน
ประกอบการขับ และแนวทางการพัฒนาการเป่าแคน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นแนวทางในการอนุรักษ์การเป่าแคนประกอบการขับใน
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.2 ควรนำทำนองขับที่ศึกษาไปพัฒนาให้เป็นแบบเรียนในการเป่าแคนประกอบการขับ

1.3 ควรนำผลการวิจัยไปเป็นนโยบาย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ของสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่องเปรียบเทียบการเป่าแคนประกอบการขับ และการเป่าแคนประกอบการ
ลำ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการเป่าแคนประกอบการขับในประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขง

2.3 ควรทำงานวิจัยทางด้านวัฒนธรรมการเป่าในกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย

เอกสารอ้างอิง

กงเดือน เนตตะวง. (2545). *แคนและเสียงแคน*. เวียงจันทน์: โองพิมพ์หนุ่มสาว.

เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). *ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. (2551). *ดนตรีลาวเดิม*. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง. มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิทยวัฒน์ พันธะศรี. (2554). *มโหรี: ความอยู่รอดและการเปลี่ยนแปลงของมโหรีในสังคมเขมร*.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศึกษบัณฑิต. มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทองคำ อ่อนมะนิสอน. (2541 ก). *มรดกล้ำลิ้นพันดอน-ลำโสม*. เวียงจันทน์: มูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย
ญี่ปุ่น.

บัวแก้ว จะเลินลั้งสี. (2536). *การปฏิวัติลาวและวรรณคดีปฏิวัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เวียงจันทน์:

หนังสือแห่งรัฐสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

- โยธิน พลเขต. (2557). *แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนการเป่าแคนประกอบลำในประเท
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต. ดุริยางค์ศิลป์.
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). *สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2544). *การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม : แนวความคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี*.
ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Joanna Theresa. Pecore. (2004). *Sounding the Spirit of Cambodia. The Living Tradition of
Khmer Music and Dance-Drama in a Washington, D.C. Community*. Maryland :
University of Maryland.
- Malm, William. (1974). *Music Culture of The Pacific, The Near East, and Asia*.
Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

References

- Buakaew Jantalangsi. (1993). *Revolution of Lao and Literature Revolution*. (2nd ed).
Vientiane : Lao PDR printing and publication.
- Jaroenchai Chonpairot. (1983). *Music and Isan folk games* Mahasarakham : Humanities
and social sciences, Srinakharinwirot University. Mahasarakham.
- Joanna Theresa. Pecore. (2004). *Sounding the Spirit of Cambodia. The Living Tradition of
Khmer Music and Dance-Drama in a Washington, D.C. Community*. Maryland:
University of Maryland.
- Kongduean Nedtawong. (2002). *Khaen and Sound of Khaen*. Vientiane : Hong Pim
Num Sao.
- Pitayawat Pantasri. (2011). *Mahoree : Existance and Change of Mahoree in Khmer society*.
Ph.D. Dissertation Mahasarakham: Mahasarakham University.
- Somsak Srisantisuk. (2001). *A study of society and culture: Conceptual idea, Methodology
and Theory*. Khon Kaen : Department of Department of Sociology and
Anthropology, Humanities and social sciences, Khon Kaen University.
- Thongkam Onmaneesorn. (1998). *Heritage of Sri Pan Don-Lam Som*. Vientiane: Toyota
Foundation of Japan.
- William Malm. (1974). *Music Culture of the Pacific, the Near East, and Asia*.
Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

- Wirun Tangjaroen. (2009). *Aesthetics for life*. (3rd ed). Bangkok: Santisiri Printing.
- Yothin Polkhet. (2014). Development Guidelines for Learning and Teaching for Kaen Accompaniment with Khaeb Performance in Laos PDR. Ph.D. Dissertation. Mahasarakham : Mahasarakham University.